

ÜNİTE 1

SOSYOL POLİTİKANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

Sosyal Politika: Ülke insanın refah hedefine yönelik, sağlığı, eğitimi, güvenliği, beslenmesi, korunması, barınması ve istihdamının sağlanması yönünde aldığı kararlar bütünüdür.

Dar Anlamda Sosyal Politika :

- Sanayi Devriminin ortaya çıkardığı kötü çalışma koşullarına karşı işçileri ve emeği sermayeye karşı korumak ve bu yolla toplumdaki sınıf çatışmalarını önleyerek toplumun ve devletin varlığını sürdürmesini sağlamaya yönelik uygulamalardır
- İşçi statüsünde çalışanların iş ilişkileri ve çalışma yaşamında korunması amacıyla devletçe alınan karar ve sürdürülen uygulamaları inceleyen bir bilim dalıdır.

Geniş Anlamda Sosyal Politika :

- Amacı sosyal adalet ve sosyal refahı sağlamak olan, kapsamı sosyal sorunlar ile paralellik gösteren, ekonomiye sosyal boyut katmak ve ekonominin işleyişindeki aksaklıkları düzeltici politikaların oluşmasını sağlayarak sosyal dengeyi gözetmek amacındaki hümaniter bir bilim dalıdır.

İkisi arasındaki Farklar

- Dar anlamda S.P : Sanayi devrimi ile ortaya çıkan sorunları ele alır.
- Geniş anlamda S.P : Sanayi devriminden önceki sorunlardan günümüze kadar olan sorunları ele alır
- Dar anlamda S.P : Çalışma hayatına emek – sermaye olarak bakar., Geniş anlamda S.P ile daha geniş bakar.
- Dar anlamda S.P ekonomiyi kapitalist olarak ele alır, Geniş anlamda S.P ile ekonomiyi sadece liberal ekonomi olarak ele almaz daha geniş ele alır.
- Dar anlamda S.P'nin temelinde işçiler olurken, Geniş anlamda S.P'nin temelinde bağımlı çalışanlarında içinde olduğu geniş bir toplum bulunur.

SOSYAL POLİTİKANIN ORTAYA ÇIKIŞINI HAZIRLAYAN KOŞULLAR

- Fransız ihtilali
- Sanayi Devrimi
- Fikirlerin çıkışını sağlamış, siyasal yapıları değiştirmiş ve sanayi devrimini doğuşunu hızlandırmış.
- SD. Doğrudan doğruya teknolojik bir gelişim süreci ile hem ekonomik bir değişim yaratmış hemde sosyal politikaların doğuşunu ortaya çıkarmıştı.

- SD.ile bağımlı çalışanlar ve kapitalist ekonomik sistem ortaya çıkmıştır. SD. Sosyal Politikanın bir bilim dalı olarak ortaya çıkışını hazırlamıştır.

SOSYAL POLİTİKAYA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

- Sosyal Politikanın Kapsamı KONU ve KİŞİ bakımından iki şekilde ele alınır

KİŞİ : Önceleri işçi sınıfıyken daha sonraları Kamu görevlileri de bu kapsamda yer aldı.

- Bağımlı Statüler altında Çalışanlar : işçiler, kamu görevlileri, sözleşmeliler, memurlar
- Ekonomik Yönden Güçsüz Kesimler : İşsizler, küçük esnaflar, topraksız köylüler, bir sanata sahip ama yeterli kaynağa sahip olmayanlar.
- Özel Olarak Korunması Gereken Kesimler : Çocuklar, yaşlılar, özürllüler, tüketiciler, eski hükümlüler, gençler, kadınlar ve göçmenler

KONU :

- Sanayi Devrimi sonrası, sosyal politikanın ilk konusu çalışma ilişkilerinde işçilerin korunmasıdır .
- Özel olarak ilgilendiği konular ise Eğitimli işsizlik ve Genç İşsizlik tir.

SOSYAL POLİTİKANIN ÖZELLİKLERİ-2 şekilde

- Kamusal Nitelik : Devlet eliyle yürütülmesi gereken politikalar bütünüdür. Sosyal Politika devlet eliyle yürütülür ve denetlenmesi de devlet eliyle olur.
- Evrensel Nitelik : Uluslar arası göçlerin hız kazanması ve ülkeler arasındaki işgücü hareketliliğinin bir sonucu olarak ortaya çıkan ikili anlaşmalar bu anlamda ilk göstergelerdir.

SOSYAL POLİTİKALARIN HEDEFLERİ

- Sosyal Refah : Toplumun bir bütün olarak sahip olduğu refah düzeyi, sosyal imkanlar ve ekonomik anlamdaki zenginliklerinin bütünü olarak ifade edilmektedir.
- S.P.nın ilk ve genel hedefi refah seviyesinin yükseltilmesi ve refahın toplumsallaşmasıdır.Sosyal refahın sağlanması ve geliştirilmesidir.
- Toplumu ayırtırmak yerine birleştirmektir. Sosyal refahın en önemli göstergesi sosyal harcamaların artış göstermesidir.

SOSYAL POLİTİKALARIN FİNANSMANI

- Sosyal politikaların yürütücü devlettir, bu sebeple devletin bütçesi sosyal politikaların ana kaynağı yani finansmanıdır.
- Sosyal harcamaların Gayri safi milli hasıla içindeki payı yüksekse, sosyal politikalarda gelişmiştir. Bu oran o ülkenin yaşam kalitesi hakkında bilgi verir.

- Türkiye de bu oran 10,4 dır. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) üyesi ülkelerin ortalaması olan 19,2 altında olan bu oran sosyal harcamaların yeterli büyüklüğe ulaşmadığını gösterir.

SOSYAL POLİTİKALARIN ÖNEMİ -3 tane

- S.P.Konu Olan Kesimlerin Sayısal Çokluğu :
 - o Gelişmiş ülkelerde bağımlı çalışanların toplam nüfus içerisindeki oranları oldukça yüksektir.
 - o Bağımlı çalışanların toplam nüfus içindeki oranı Türkiye de 47,53 tür. Bu oran Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) nün ortalamasının oldukça altındadır.
- S.P.Konu Olan Kesimlerin Niteliği :
- S.P.ların Sosyal devlet İlkesinin bir Göstergesi Olması :

SOSYAL POLİTİKA İLE DİĞER SOSYAL BİLİMLER ARASINDAKİ SINIRLAR

- Diğer sosyal bilimlerden temel fark Toplumsal refahı konu edinmesidir

Sosyal Politika ve Ekonomi :

- İşsizlik ve nedenleri çalışma ekonomisi alanında, işsizlik sorununa ilişkin oluşturulacak politikalar sosyal politikanın ilgi alanıdır

Sosyal Politika ve Sosyoloji :

- Sosyoloji insan davranış ve ilişkilerin ele alan bilim dalıdır.

Sosyal Politika ve Hukuk :

- Sosyal sorunların bugün hukuki düzen çerçevesinde bazı kanunlar içerisinde yer almış ve bazı normla bağlanmış bir konu dur

Sosyal Politika ve İnsan Kaynakları :

- Personelin istihdam edilmesi, işyerindeki personelin motive edilmesi gibi konuları ele alır.
- Sosyal Politika daha hümanist bir yaklaşım sağlarken, insan kaynakları yönetimi ise daha teknik bir rasyonellikle yaklaşmaktadır.

SOSYAL POLİTİKANIN ARAÇLARI

- Fransız ihl.ve Sanayi devriminden sonra kötüleşen hayat şartlarına ulus devletler gelir dağılımındaki adaletin sağlanması için ekonomik ve sosyal hayata müdahale etmek zorunda kalmıştır.
- Bu müdahaleler sonucunda Uluslar arası Sosyal Politika araçları ortaya çıkmıştır.

ULUSAL ARAÇLAR : Yasal , Politik ve Hukuki bir takım düzenlemeler

Birinci Grup :

Kamu Müdahalesi Araçlar : Devlet gücüyle sorunların giderilmesi demektir.en önemlisi Anayasadır .

Yasal Düzenlemeler (Mevzuat) : En önemli araç yasal düzenlemelerdir. İlk olarak 1936 yılında düzenlenen en son şeklini 2 de alan 4857 sayılı İş kanunu ilk sırada yer alır.

Kamusal Politikalar :

Kamusal Kurumlar : Aile ve Sosyal Politikalar, Çalışma ve Sosyal Güvenlik , MEB, Sağlık Bakanlığı, doğrudan sosyal politikalar bakanlığıdır. MSB, ve İçişleri dolaylıdır. Ayrıca SGK, İŞKUR, SYDV.doğrudan sosyal politika kurumudur.

İkinci Grup :

Kolektif Kendi Kendine Yardım Araçlar :

Sendikalar : En önemlisidir .Aynı zamanda bir mesleki dayanışma örgütüdür. 1961 anayasasıyla kazanılmıştır.

Diğerleri : Kar amacı gütmeyen çalışan Kooperatifler, vakıflar , derneklerdir.en temel amaçları Yardımlaşma ve dayanışmadır.

ULUSLAR ARASI ARAÇLAR:

- Uluslar arası Sosyal Politika arayışlarına yönelik ilk adım ; İngiltere de Robert Owen dir 1830-40
- Daha sonra ise Fransa da Daniel Le Grand 1840-50 çabalarıyla artmıştır.
- U.S.P.arayışlarının ilk resmi girişimleri İsviçre de başlatılmıştır.
- U.S.P aracı olarak ilk akla gelen kurum Uluslar arası Çalışma Örgütü (ILO) dır.
- Birleşmiş Milletler (UN) , Avrupa Birliği (AB) , İktisadi İş Birliği ve Gelişme Teşkilatı (OEGD) , Dünya Sağlık Örgütü (WHO) , Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) diğer kuruluşlardır.

Uluslar arası Çalışma Örgütü (İLO)

- I Dünya Savaşı sonrası imzalanan Versay anlaşması ile 1919 da kurulmuştur.
- Çalışma hayatına ilişkin sorunlara çözüm bulunması ve ücretlilerin durumunu yakından etkileyen ekonomik sorunlarla uğraşılması benimsenmiştir.
- Emelin bir ticari bir mal olmadığı, dernek kurma, ve ifade özgürlüğünün ilerlemenin bir unsuru olduğu, yoksulluğun herkesin refahını tehdit eden bir tehlike olduğu, bu sorunları üçlü katılım ile çözülmesi gerektiğini işaret etmiştir.
- 183 üyesi bulunmaktadır. 3 lü temsil anlayışı ile yönetiliyor ..
- 8 tane insan haklarını ilgilendiren Sözleşmeler kabul etmiştir.
- o 29 Sayılı Zorla Çalıştırma Sözleşmesi

- o 87 Sayılı Örgütlenme Özgürlüğü ve Örgütlenme Hakkının Korunması
- o 98 Sayılı Örgütlenme Hakkı ve Toplu Pazarlık Sözleşmesi
- o 100 sayılı Eşit Ücret Sözleşmesi
- o 105 Sayılı Zorla Çalıştırmanın yasaklanması
- o 111 Sayılı Ayrımcılık Sözleşmesi
- o 138 Sayılı Asgari Yaş Sözleşmesi
- o 182 Sayılı Çocuk işçiliğinin en kötü biçimleri sözleşmesi
- Türkiye 1932 yılında İLO ya üye olmuştur.

Diğer Araçlar :

Birleşmiş Milletler :

- En önemli bildirgesi İnsan Hakları Evrensel Bildirgesidir.

Avrupa Birliği :

- Roma anlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu olarak kuruldu daha sonra ismini değiştirdi

Sivil Toplum Hareketleri :

- Üçüncü Yol, Yeşiller, Feminist hareketler

ÜNİTE-2

SOSYAL POLİTİKANIN TARİHSEL GELİŞİMİ

Sanayi Devrimi Öncesinde Sosyal Politika

- Ekonomik yapının tarıma dayandığı ilk çağlarda toplum yapısının aile ekonomisi ve kölelik düzenine dayalı bir yapıda oluşmuştur.
- Orta çağın sosyal ekonomik siyasal ve hukuki düzenini belirleyen sistem FEODALİTEDİR.
- Feodal ekonomik düzen genellikle kapalı tarım ekonomisi olarak tanımlanır
- Feodalite : Siyasal iktidar ile ekonomik iktidarın aynı kişide birleştiği ve dönemin üretim yapısı kadar yönetim yapısını da ifade eden bir kavramdır.

Kölecî Toplum Düzen : İlkel topluluklardan sonra oluşan ve iktisadi faaliyetin emek

unsurunun köleler tarafından yerine getirildiği toplum düzenidir

Lonca : Aynı bölgede yaşayan esnaf ve zanaatkarların örgütlendiği orta çağı üretim ve iş

gücü yapısının temelini oluşturan meslek organizasyonlarıdır

- İlk çağın köle iş gücüne dayanan iktisadi düzeninin yerini Orta çağ da loncalar almıştır.

Korporasyon : Aynı meslek ve sanat dalında faaliyet gösterenlerin üretim birlikleri şeklinde oluşturdıkları yapıdır.

Sanayi Devrimi ve Sosyal Politika :

- Sanayi devrimi 18 y.y da meydana geldi .Sanayi devriminin oluşmasında veya alt yapısını oluşturan sebepler ,Haçlı Seferleri, Coğrafi Keşifler, Deniz ticaret yollarının keşfedilmesi, Reform ve Rönesans hareketleri dir.
- Üretimde sürekliliği sağlayabilmek Sanayi Devrimi ile olmuştur. Kısaca , küçük zanaat üretiminin yerine fabrika üretiminin geçmesi ve makinelerin insan hayvan rüzgar su kuvvet ve kudretinin yerini alması demektir.

Teknolojik Yapı :

- Sanayi Devrimine kadar insan, hayvan doğa gücüne dayalı olarak çalışılırken, devrimden sonra buhar, elektrik ve gaz ile makineleşmeye geçilmiştir.
- Sanayi devrimi ile fabrikalaşma sanayisi ilk olarak dokuma sektöründe başladı
- 1752 de Franklin Paratoneri ni,
- 1754 de Black Karbonik Asiti
- 1764 de Hagreaves otomatik mekik mekanizmasını,
- 1769 da Javes Watt Buhar makinesini buldu.
- 1770 de Robert Owenin ortağı Arkwrighe su gücü ile işleyen makine
- 1774 de Priestley oksijeni
- 1800 de volta Pili bulmuştur.

Ekonomik Yapı :

Liberal iktisadi Düşünce : Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler sloganı ile özdeşleşti. Piyasa dengelerine saygı duyulması, bunu zedeleyecek her türlü müdahalenin piyasa güçlerince cezalandırılacağı, ve rekabetçi ortamda fertlerin kendi menfaatlerini gerçekleştirirken aynı zamanda toplumunda zenginleşeceğini savunur.

- 1776 yılında Adam Smith ' in Milletlerin Zenginliği isimli kitabı bulunur.

Sanayi Devriminin Çalışma Koşullar :

- Sanayi Devriminin ilk döneminin kurlsız ortamı emekçi sınıfın ağır çalışma şartları altında önemli Zaralar görmelerine neden olmuştur.

- Dönemin tek yanlı özgürlük anlayışı, sermaye sınıfı için öngördüğü özgürlüğü çalışan sınıflar için buna itaat olarak ele almıştır.
- Sermaye sınıfının hiçbir sınırlama olmaksızın bol emek gücünü kullanma hakkı, kısa sürede büyük bir istismara ve sömürüye dönüştü.
- Devletin koruyucu düzenlemelerinin olmadığı, örgütlenme hakkının yasaklandığı bu ortamda işçi kendisine teklif edilen ücreti kabul etmek zorunda kalmıştır.
- Rekabetin yeni buluşlarla desteklendiği sanayi sektöründe yoğunlaşması, ücretlerin giderek düşmesine ve sefalet ücretlerinin ortaya çıkmasına neden oldu.

Sefalet Ücreti : Emek sahiplerinin elde ettiği ücret gelirinin temel ihtiyaçlar düzeyini karşılamakta yeterli olmadığı en düşük ücret düzeyidir.

- Diğer koşul ise çok çalışma saatleridir. Uzun çalışma sürelerinin 19.yy.başından itibaren kadın ve çocukların da muhatap olması toplumsal yapıda kısa zamanda olumsuz etkiler ortaya çıktı
- Kadın ve çocukların kullanılması yetişkin erkeklerde ciddi anlamda işsizlik meydana getirdi.

Sınıf Bilinci ve Sendikal Hareket :

- 18 yy sonlarında başlayan örgütlenme düşüncesinin 19 yy ilk çeyreğinde kurumsal yapıya kavuştu.
- Örgütlenme önce Fransa gibi yasak olan yerlerde işsizlik ve hastalık gibi konularla ilgilenen hayır severler örgütlenmeler olarak ortaya çıktı.
- Daha sonra 1824 de İngiltere de işçilerin parlamento dan birleşme hakkını elde ettiler.
- Dağınık bir yapıda başlayan işçi hareketleri 1864 yılında Londra da yapılan Birinci Enternasyonal ile ortaya çıkmıştır.

Birinci Enternasyonal : Sanayi Devriminin başlangıcından itibaren işçi kuruluşların bazı hedefler çerçevesinde toplanarak oluşturdukları bir genel konsey aracılığıyla işçi sınıfının mücadelesini yönetme işidir .

Sosyal Politikaya Yön Veren Düşünce Akımları

Liberalizm :

Klasik Liberal :

- Temel felsefesi Tabiatçılık ve bireysellik üzerine kuruldu
- Toplumu devletin ve diğer kuruluşların müdahalesinden kurtarmayı amaçlar yani klasik liberal düşünce dir.
- Bırakınız yapsınlar bırakınız geçsinler sloganı bulunur

- Temelleri Adam Smith tarafında atılan daha sonra da D.Ricardo ve T. Malthus tarafından geliştirilmiştir.
- Adam Smith ; Tekelleşmeden kartelleşmeden ve hantal devlet uygulamalarından uzak bir piyasanın tüm toplumun refahını sağlayacağını savunur
- Spencer ve Malthus ise ; fakirlere yapılan yardımları reddederek toplumda yaşama uyum sağlayamayanların yok olmasını yani Doğal Ayıklanmayı savunur.
- Doğal ayıklanmanın karşısında duran isim ise J.S.Mill dir .
- Hobbes, Locke , Rousseau ise siyasi yükümlülüğün ve modern devletin varlığını sözleşme teorileriyle açıklamışlardır.

Sosyal Liberal :

- Birey topluma ve diğer bireylere karşı sorumludur. Daha çok insanın mutlu olacağı bir sistemi savunur
- II Dünya savaşından sonra uygulama alanı bulmuştur

Neo Liberalizm :

- İktisad teorisinin bir restorasyonu ve aslına dönüş hareketi olarak görülür.

Sosyalizm :

- Liberalizmin ekonomik ve sosyal etkilerine karşı çıkan bir fikir akımıdır
- Liberalizmde olduğu gibi bireycilik değil , toplumun bireye üstün olduğunu savunur
- Özel mülkiyet anlayışı reddedilmektedir. Bireyciliğin yerine toplumun ön plana çıktığı bir fikirdir.

Ütopik Sosyalistler :

- Üretim araçlarının ortak kullanımını savunur.
- İdeal toplumu şiddet ve ihtilal ile değil, ikna ve eğitim yöntemiyle gerçekleştirmeyi

amaçlar

- Temsilcileri , Simon, Charles Fourier, Robert Owen dir

Bilimsel Sosyalistler :

- Toplumsal düzenin gerekirse devrim yoluyla değiştirilmesini, özel mülkiyet hakkının gerekirse devlete geçmesini, ve proleterlerin egemen olduğu bir devlet düzenini hedefler.

Sosyal Reformcu Sosyalistler – Revizyoncu

- Sosyal sorunların demokratik parlamenter sistemle çözüleceğini savunurlar.

- Bilimsel reformistlerle farkı özel mülkiyetin kamulaştırılması noktasıdır.

Kamu Müdahalesinin Doğuşu ve Gelişimi

- İlk müdahale İngiltere de 1802 yılında başlamıştır.
- Keynes ; Ekonomiye dayalı bir müdahale yolunda doğrudan nitelikli maliye politikalarıyla gerçekleştirecek bir müdahaleyi savunur .
- Beveridge'nin 1942 yılında , diğer ülkelere ilham kaynağı olan modern refah devleti kuruluşunun temel ilkeleri hakkındaki rapor önem taşır.Bu belge günümüz Sosyal Güvenlik Sisteminin de temelini oluşturur.
- Refah devleti ilk kez 19 yy sonlarında Almanya da sosyal güvenlik alanlarında önlemleri ifade etmekte kullanılmıştır.

Türkiye de Sosyal Politikanın Tarihsel Gelişimi

Cumhuriyet Öncesi :

- Vakıf : Bir hizmetin gerçekleştirilmesi amacı ile kişinin sahip olduğu malın özel mülkiyetten çıkarılarak toplumsal mülkiyete aktarılmasına ve orada tutulmasına denir
 - Ahi Teşkilatı : Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde Anadolu da yaşayan Müslüman halkın sanat, ticaret ve ekonomi gibi mesleki alanlarda yetişmesi sağlayan dini, ticari ve mesleki örgütlenmedir .
- Tanzimat ve Meşrutiyet Dönemi :

- Mecelle : Ahmet Cevdet Paşa başkanlığındaki bir bilim kurulu tarafından hazırlanan ve 1877 yılında Sultan Abdulhamit tarafından uygulanmaya başlayan ilk medeni kanundur. 1926 yılında kabul edilen Medeni Kanuna kadar yürürlükte kalmıştır.

Cumhuriyet Dönemi :

- 1929 yılında dünya da meydana gelen ekonomik bunalımın etkisi Türkiye de de görülmeye başlanmış ve özel teşebbüs başarısız olmuştur.
- 1932 yılında liberal ekonomi politikasından vazgeçilerek sanayileşmeden devletin rol alacağı bir sistem kabul edildi 1,5 Yıllık Kalkınma Modeli .
- 1951 yılında çıkartılan bir yönetmelik ile asgari ücretin belirlenmesi ve uygulanması başlatıldı
- 1952 yılında Türk – İş adında ilk Türkiye nin ilk işçi sendikası kuruldu
- 1961 anayasasına sosyal devlet ilkesi girdi

ithal ikame Modeli : Yurt dışından ithal edilmekte olan malların sağlanan destek ve teşviklerle yurt içinde üretiminin sağlanmasına dayalı sanayileşme modelidir

Türkiye de Sendikacılığın Tarihsel Gelişimi :

- 1871 yılında amele perver cemiyetinin kurulması ve 1872 yılında Tersane işçilerinin grevi patlak vermesi sonucu sendikacılık hareketinin başlangıcı sayılır .
- 1908 yılında Tatili Eşgal kanunu ile işçi derneklerinin kurulmasının yasaklanması, işçi eylemlerinin yasaklanmasıdır.
- 1960 yılında Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) kuruldu.
- 1961 anayasasında ilk kez iktisadi ve sosyal hak ve ödevlere yer verildi.
- 2001 yılında Kamu Görevlileri Sendikası Kanun ile kamu görevlileri sendika hakkına sahip oldular .
- Cumhuriyetin ilanından hemen sonra Cumhuriyet tarihinin ilk iş kanun özelliği taşıyan 3008 sayılı İş Kanunu çıkartılmıştır.

ÜNİTE 3

İSTİHDAM, İŞSİZLİK, ÜCRETLER VE ÇALIŞMA KOŞULLARI

İstihdam ve İşsizlik = Kavramsal Çerçeve

- Sosyal Politikacılar için İstihdam : Amaç olarak görmektedir
- İktisatçılar için İstihdam : Gelir hedefine ulaşmanın bir aracı şeklinde değerlendirmektedir.
- Geniş Anlamda İstihdam : Üretim faktörlerinin yani emek sermaye doğal kaynaklar, müteşebbis , üretime sevk edilmesi., gelir sağlamak amacıyla çalışması, çalıştırılması anlamıdır. Yani üretim faktörlerinin bir yıl içinde kullanılma derecesi dir.
- Geniş anlamda Tam İstihdam : Bir ekonomide üretim faktörlerinin tümünün üretime katılması , ekonominin mevcut üretim potansiyelinden tam olarak yararlanılması
- Dar Anlamda İstihdam: Üretim faktörlerinden sadece emek unsurunu dikkate alır , yani emeğin üretimde kullanılması yada gelir sağlamak amacıyla çalışması çalıştırılması demek
- Dar Anlamda Tam İstihdam : Mevcut çalışma koşulları ve cari ücret düzeyinde çalışmak isteyen herkesin iş bulduğu istihdam düzeyi, genellikle 3-5 oranında doğal işsizlik kabul edilir.
- Milli Gelir : Bir ekonominin belirli bir dönemde ürettiği mal ve hizmetlerin toplamıdır.İstihdam ile milli gelir arasında yakından bir ilişki vardır. İstihdam oranı arttıkça milli gelirden artar.
- Eksik İstihdam : Bir ülkede mevcut emeğin tamamının kullanılmamasıdır
- Görülebilir Eksik İstihdam : Çalışma süreleri normal sürelerin altında, bireyler arzu etmedikleri halde kısmi süreli çalışmaktadır. Bu istihdamın nedeni talep yetersizliğidir .1929 bunalımı gibi
- Görülemeyen Eksik İstihdam : Çalışma sürelerinde bir kısıtlama yok, elde edilen gelir düşük, işin niteliği, işçinin niteliği, ve üretken kapasitenin kullanılmasına izin vermiyor , Bu istihdamın nedeni ise Talep yetersizliği ve Sermaye Donanımı yetersizliği dir.

- Aşırı İstihdam : Bir ülkede mevcut emeğin kullanılmasına rağmen, talebin karşılanamamasıdır. II dünya savaşı gibi.
- Toplum açısından İşsizlik : üretici kaynaklarının bir bölümünün kullanılmaması demek
- Birey açısından İşsizlik : Gücünde ve çalışmaya hazır bireyin, cari ücret ve mevcut çalışma koşullarında belirli sürelerle iş aramasına rağmen bulamaması demek.

Çalışma Hakkı ve Çalışma Hakkı Çerçevesinde Düzenlenen Sosyal Politika Tedbirleri

- Bireyin çalışma ve işini serbestçe seçebilme hakkının Uluslar arası alanda İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesidir

Çalışma Hakkı için Düzenlenen Sosyal Politika Tedbirleri

- Yeterli istihdamın sağlanması
- Yaşam boyu öğrenme ile bireyin mesleki eğitim yoluyla niteliklerini geliştirme
- İş arayanlar ile işverenleri buluşturma
- İş hayatında iş güvencesi ve koruyucu standartların oluşturulması
- Gelir güvencesinin sağlanması (asgari ücret)
- İş sağlığı ve güvenliği konusunun sağlanması
- Sendikalaşma imkanını verilmesi (örgütlenme)
- Aktif ve pasif istihdam ile işsizlik karşısında koruma
- Sosyal güvenlik ile işçinin sosyal risklere karşı korunması (mal varlığında oluşacak azalma riskler, ölüm, hastalık riskleri gibi)

İşsizliğin Sosyo-Ekonomik ve Bireysel Etkileri

- Bağımlılık Oranı : Bir ülkede belirli bir işte üretime katılanların, kendileriyle birlikte üretime katılmayanların da ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde üretimde bulunmaları gerekir.

İşsizliğin Ekonomik Etkileri :

- İşsizlik oranının yükselmesi, o ekonominin daha fazla üretme gücü olduğu halde üretemiyor demesidir .
- İşsizliğin yükselmesi tüketici nüfus üzerinde baskıyı artırır
- İşsizlik bağımlı oranla doğru orantılıdır. Arttığı zaman artar, azaldığı zaman azalır

- İşsizliğin artması, tasarruf tedbirlerinin azalması yatırımların düşmesine neden olur.
- İşsizlik gelir dağılımındaki adaletsizliği ve yoksulluğu artırır
- İşsz.arttığı zaman transfer harcamaları da artar
- İşsizlik arttıkça sigortasız insan sayısı artacağından sosyal güvenlik gelirleri ve gelir vergileri azalır

İşsizliğin Bireysel Etkileri :

- Bireyin ve ailenin hayat standardı düşer
- Birey vasıflarını ortaya koyamaz Tembelliğe alışır .
- İşsizliğin uzun sürmesinden dolayı iş ortamındaki alışkanlıkların kaybeder
- Uzun süreli işsizliklerde ruhsal bozukluklar yaşar

İşsizliğin Toplumsal Etkileri :

- Toplumda huzur ve istikrar ortamı bozulur
- İşsizlik sosyal dışlanmaya neden olur
- Madde bağımlıları çoğalır

İşsizlikle Mücadelede İzlenen Aktif ve Pasif İstihdam Politikaları

Aktif İstihdam

- İstihdam alanlarının açılması, işsizlerin iş bulma zorluklarının giderilmesi
- Öncelikli hedef kitlesi ,işsizlik riski ile karşı karşı ya kalan uzun dönemli işsizler ile dezavantajlı kişilerdir (kadın çocuk genç, engelliler)

Aktif İstihdam Politikaları :

- Mesleki Eğitim Programları
- Girişimciliğin desteklenmesine yönelik programlar
- Ücret ve istihdam sübvansiyonları
- Doğrudan Kamu istihdamı
- Kamunun eşleştirme ve Danışmanlık Hizmeti

Pasif İstihdam :

- İşsizlik oranları azaltmak yerine, bireyin aile ve toplum üzerindeki olumsuz etkilerini gidermeyi amaçlar .Daha gelişmiş ülkelerde uygulanmaktadır

Pasif İstihdam Politikaları :

- İşsizlik Sigortası ve yardımı
- Çalışma Paylaşımı (erken emeklilik – iş paylaşımı – Çalışma Sürelerinin Kısaltılması)

Ücret ve Ücrete İlişkin Kavramlar :

- Geniş Anlamda Ücret : işletmelerin kar ve zararına bağlı olmayan işveren tarafından emek sahibine üretilen malın satışı beklenmeden ödenen, miktarı önceden belirlenmiş gelir dir.
- Ücretin Unsurları : Bir iş karşılığında ödenmesi, işveren veya üçüncü kişiler tarafından ödenmesi ve para olarak ödenmesi dir.

Ücret türleri

- Ücret Haddi : Kök, ana, çıplak ücret .Üretim birimi başına elde ettiği para miktarını ifade eder .
- Nominal Ücret : Para ile ifade edilen ücret .Doğrudan maliyeti ifade ettiği için işletmelerin kasasından çıkan parayı ifade eder.İşçinin eline geçen para
- Reel Ücret : Nominal ücret karşılığı satın alınabilecek mal ve hizmeti ifade eder .Paranın satın alma gücü.Nominal Ücretin Tüketici Fiyatları endeksine bölünmesine ile bulunur ($N.Ü : T.ÜFE = R.Ücret$)
- Nakdi Ücret : Ücretin para ile ödenmesini ifade eder
- Aynı Ücret : Ücretin mal ve eşya ile ödenmesi Sosyal yardımlar gibi.Truck Sistemi de denir.
- Brüt Ücret : Tahakkuk eden kesintiler öncesi olan ücreti ifade eder .
- Net Ücret : Kesintilerden sonra işçiye verilecek kısmı ifade eder.
- Asgari Ücret : işçi ve ailesinin günün ekonomik ve sosyal koşullarına göre insanca yaşamasını sağlayacak insanlık onuruyla bağdaşacak bir ücreti ifade eder.Ücretin en alt kısmını oluşturur.

Ücret Sistemleri

- Zaman Esasına Dayalı Ücret Sistemi : Hiçbir unsurun dikkate alınmadığı, belirli bir süre çalışması sonunda hak edilen ücret sistemi .
- Miktar Esasına Dayalı Ü.S. : Zaman dikkate alınmaksızın üretilen parça sayısına göre hesaplanan ü.s
- Verimlilik Esasına Dayalı (performans) Ü. S : Bir unsurun gerçekleştirilmesine bağlı olarak asıl ücrete ek olara prim ödemeleri yapılmasını ü.s.

Devletin Çalışma Koşullarına Müdahalesi

Müdahale yi gerekli kılan nedenler

- Büyük fabrika yaşamı ile birlikte çalışma koşullarının kötüleşmesi
- Uzun çalışma süreleri , sefalet ücretler, Çalışma olanaklarının sağlıksızlığı ,
- Çocuk ve kadınların kütle halinde fabrikalara girişi

Müdahaleler

- İlk müdahale, 1802 yılında İngiltere de Dokuma sanayisinde çalışan çocukları korumaya yöneliktir .

Uluslara Arası Çalışma Örgütü (İLO)

- Kuruluş amacı, Yaşam standardını yükseltmek
- 21 Y.Y da ki hedefi ise Herkes için düzgün iş olmuştur.

Düzgün İşler Sağlanmasında Temel Hedefler

- Temel hak ve özgürlüklerin işyerlerinde hayata geçirilmesi
- Uygun istihdam ve gelir elde etmek için kadın ve erkeklere daha fazla fırsat verme
- Sosyal korumanın kapsamı ve etkinliği herkes için artırılması
- Sosyal diyalogun ve üçlü katılımın güçlendirilmesi

ÜNİTE-4

GELİR DAĞILIMI VE YOKSULLUKLA MÜCADELE

Gelir Dağılımı ile ilgili Temel Kavramlar

- Gelir Dağılımı : Bir ülkede belirli bir dönemde üretilen gelirin kişiler, gruplar yada üretim faktörleri arasındaki dağılımına denir

Gelir Dağılımı Türleri

Kişisel Gelir Dağılımı :

- Bir dönemde üretilen milli gelirin, kişiler aileler ya da nüfus grupları arasında dağılımı
- Önemli olan gelirin kaynağı değil miktarıdır.
- Bu gelir dağılımının ölçülmesinde iki yöntem bulunur. Lorenz eğrisi ve Gini katsayısı

Lorenz Eğrisi :

- Kutu şeklinde bir diyagram olarak gösterilir.

- Diyagramın dikey ekseninde toplam gelirin, yatay ekseninde nüfus kümülatif yüzdeleri yer alır

Gini Katsayısı :

- Eşitsizliğin derecesini ölçen bir katsayıdır. 0-1 arasında bir katsayı almaktadır
- Katsayı 1 e yaklaştıkça gelir eşitsizliğinin arttığını, 0 yaklaştığında gelir eşitsizliğinin azaldığını gösterir.

Fonksiyonel Gelir Dağılımı :

- Bir dönemde üretilen milli gelirin, onu üreten üretim faktörleri yani emek sahipleri, sermaye sahipleri, toprak sahipleri ve girişimciler arasında dağılımıdır.

Bölgesel Gelir Dağılımı :

- Bir dönemde üretilen milli gelirin coğrafi olarak dağılımıdır.

Sektörel Gelir Dağılımı :

- Bir dönemde üretilen toplam gelirin üretim sektörlerine göre dağılımıdır.

Birincil Gelir Dağılımı :

- Üretim faktörleri tarafından yaratılan gelirin serbest piyasa ekonomisine hiçbir müdahalede olmaksızın dağılımına denir

İkincil Gelir Dağılımı :

- Devletin belirli bir dönemde serbest piyasada oluşan gelire çeşitli yollarla müdahale etmesidir .
- Bir diğer ifadeyle Gelirin yeninde düzenlenmesi de denir.

Sosyal Politika açısından Gelir Dağılımının Önemi

- Herkes için en az yaşama düzeyinin güvence altına alınması
- Gelirler arasında farklılıkların azaltılması
- Kişilere tanınacak fırsat eşitliği ile yükselme olanaklarının herkese açık olması

Gelir Dağılımını Etkileyen Faktörler

- Demografik : Nüfus artışı ve göç
- Piyasa Yapısı :
- Teknolojik Gelişme Düzeyi
- Üretim Faktörlerinin Niteliği

- Servet Dağılımı
- Enflasyon ve Ekonomik Kriz
- Bölgesel Gelişmişlik Farklılıkları
- Kamusal Mal ve Hizmetlerin Dağılımı
- Küreselleşme

Gelir Dağılımı Politikasının Araçları

- İşgücü Piyasası ve Ücret - Fiyat – Gelir – Servet – Maliye – Eğitim – SG Politikaları

Yoksullukla İlgili Temel Kavramlar

- Mutlak Yoksulluk : kişilerin ya da hane halkının asgari geçim düzeyinin altında olma durumunu ifade eder. Sosyal ve kültürel ihtiyaçlara değil, beslenme barınma, giyinme gibi temel ihtiyaçları kapsar
- Göreli Yoksulluk : insanın toplumsal bir varlık olmasından hareket eder. Kişinin sahip olduğu mutlak gelir düzeyinden ziyade gelir ve refah dağılımındaki farklılıkları kapsar
- Objektif Yoksulluk : Alınması gereken günlük kalori miktarı ya da yapılan tüketim harcamaları gibi tespit edilebilir ve doğruluğu kanıtlanabilir yoksulluktur.
- Subjektif Yoksulluk : Gerekli ya da yeterli düzeyin altında olma konusunda kişilerin kendi değerlendirmelerine dayalı bir yoksulluktur.
- Gelir Yoksulluğu : Temel gereksinimlerini karşılayacak gelire sahip olmamaları durumudur . Hesaplanırken gerekli olan gelir, yoksulluk sınırı olarak kabul edilir .Bu sınırın altında olan insanlar yoksul olarak tanımlanır.
- İnsani Yoksulluk : Parasal olanakların yanı sıra temel ihtiyaçların karşılanabilmesi için ekonomik sosyal ve kültürel bazı olanaklara sahip olmaktır.

Yoksulluğun Ölçülmesi

- Yoksulluğun ölçülmesinde kullanılan bir çok endeks vardır ancak en çok kullanılan endeks Kafa sayısı endeksi dir .

Yoksulluğun Nedenleri -2 Yaklaşım vardır.

- Kişisel özellikleri ilgilendiren bir yaklaşımdır. Çalışmaya istekli olmamaları, yeterince çaba sarfetmemeleri, ya da sorumluluk almamaları gibi kişisel özellikleri açıklar . Kişisel etmenleri ön plana çıkarır, ikinci yaklaşıma karşı çıkar

- Ekonomi politikaları, düşük ücret, yetersiz eğitim ve istihdam gibi sosyoekonomik sistemli yaklaşımdır. Genellikle sosyal yardımlardan yararlanır.

Yoksulluğun Temel Nedenleri :

- Kişisel : Doğum, ölüm, aile reisinin ölümü, boşanmalar, ciddi hastalıklar
- Demografik ve Sosyal : Hızlı nüfus artışı, göçler, kentleşme ve ayrımcılık
- Coğrafi : iklim koşulları, doğal afetler,
- Siyasi Nedenler : Savaşlar,
- Yeterince üretim yapılamaması ve Üretilenin kişiler, bölgeler, sektörler arasında dengeli dağıtılmaması
- Düşük ücretler

Türkiye de Yoksulluk :

- TR. de yoksulluk istatistikleri 2002 yılından itibaren TÜİK tarafından düzenli bir şekilde tutulmaktadır.
- Eğitim seviyesi yükseldikçe yoksulluk azalmaktadır

Türkiye de Yoksulluk Üzerinde Etkili Olan Faktörler

- Gelir Dağılımı :
- Göç : Kırdan kente göç, makineleşme, gibi
- İşgücü Piyasası : İşgücüne katılım ve istihdam OECD ve AB ye oranla oldukça düşüktür.
- Ekonomik Krizler :
- Sosyal Güvenlik :
- Eğitim : Eğitim seviyesi yükseldikçe yoksulluk oranı azalır
- Aile ve Dayanışmacı unsurlar : Yaşanan ekonomik krizlerin aile ortamıyla hafifletilmesidir .

Uluslar arası Kuruluşlarda Yoksullukla Mücadele

- Dünya Bankası : 2000/2001 yılında Yoksulluğa Saldırı adında hazırladığı Dünya Kalkınma raporunda Yoksulluğun küresel bir sorun olduğunu belirtti.
- Birleşmiş Milletler : 1997 yılında İnsani Gelişim Raporunda Yoksulluğu ; sadece gelir yoksulluğu olarak değil, yoksunluk olarak tanımlar. Hayatta kalmaktan bilgidir, yaşam koşullarından yoksunluk olarak ele almıştır.

- Uluslar arası Çalışma Örgütü İLO : 2007 yılında yayınladığı, Düzgün iş ve Yoksulluğu Azaltma Stratejisi adlı bilgi broşüründe , Çalışmanın yoksulluktan kurtulmada önemli bir yol olduğunu savunur

Mikro Kredi :

- Resmi finans kuruluşlarına erişim olanağı bulunmayan yoksul ailelerin üretici faaliyetlere girişmelerine ve tüketimlerini istikrarlı hale getirmelerine yardımcı olmak amacıyla, çok küçük meblağlarda sağlanan kredidir .
- Dünya da ilk defa Bangladeş te sivil toplum örgütü olan Grameen Bank tarafından topraksız insanlara uygulanarak başlatılmıştır.
- Türkiye de iki tane uygulamadan bahsedilir
 - o Kadın Emeği Derneği Değerlendirme Vakfı tarafından Maya Mikro Ekonomik Destek İşletmesi adıyla Marmara deprem bölgesinde 2002 yılında özellikle yoksul kadınlara kendi işlerini kurmaları yönünde destek vermiştir.
 - o 2 yılında Türkiye İsrافی Önleme Vakfı ile Bangladeş kökenli Grameen Bank tarafından Diyarbakır da yapılan uygulamadır.

Türkiye de Yoksullukla Mücadele :

- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Gen.Md.lüğü kapsamında SRAP (sosyal riski azaltma projesi) tarafından 2001 de başlatılan bir uygulamayla, Şartlı Nakil Transferi bileşeni kapsamında yoksulluk nedeniyle çocuklarını okula gönderemeyen, veya okuldan almak zorunda kalan, okul öncesi çocuklarını düzenli sağlık kontrollerine götüremeyen aileleri desteklemek amacıyla nakit sosyal yardım sistemi yerleştirilmesi sağlanmıştır.